DOMINICI ARUMAEI, ... DISCURSUUM ACADEMICORUM AD AUREAM BULLAM CAROLI 4. DECIMUS...

Dominicus Arumäus, Severin Weiss, Valenti Gonzaga

Discursus Decimus ad A. B.

AD CAPUT XXI.

Thesis I.

CUm Carolus IV. supra *cap. 3.* inter Moguntinensem, Coloniensem nec non Trevirensem Archiepiscopos certum sessionis constituerit ordinem, nunc hoc capite processionis etiam modū definit inter eosdem; ut si Imperatore vel Rege Romanorum deambulante insignia ante faciem suam portari contigerit, Archiepiscopus Trevirensis in directâ Diametrali lineâ ante Imperatorem vel Regem eat, illique soli medii inter eos ambulent, quos Imperialia vel Regalia continget insignia deportare; si verò Imperator in publicum absq; insigniis prodierit, nemo inter Archiepiscopum Trevirensem & Imperatorem eat, ille verò præfato modo præcedat: Moguntinensis verò & Coloniensis juxta distinctionem provinciarum *d. cap. 3.* traditam vel dextrum vel sinistrum Imperatoris latus occupent.

AD CAPUT XXII.

II.

Ut capite præcedenti inter Ecclesiasticos: ita hoc seculares Electores inter ordo procedendi constituitur. *Quotiescunque*, inquit Imperator, *in celebratione Curiæ Imperialis Principes Electores cum Imperatore vel Rege Rom. processionaliter ambulare contigerit, & Imperialia vel Regalia debuerint insignia deportari, Dux Saxoniæ Imperialem seu Regalem Ensem deferens Imperatorem seu Regem immediatè præcedet, & inter illum & Archiepiscopum Trevirensem medius habebitur; Comes verò Palatinus pomum Imperiale portans à latere dextro; & Marchio Brandenburgensis sceptrum deferēs à sinistro latere Ducis Saxoniæ linialiter gradientur, Rex autem Bohemiæ Imperatorem seu Regem ipsum nullo*

A 2 in-

interveniente sequetur. Quod verò Elector Saxoniæ gladium præfert, id veterum Imp. imitatione receptum est, quibus præfectus Prætorio gladium præferre in signum meri Imperii solebat, & secundum *Philip. Camer. lib. 1. hor. succis. cap. 76.* gladius evaginatus indicat justitiam, ut terror sontibus injiciatur, & insontes sciant, se sub protectione summi Magistratus ab injuriâ & vi tutos esse: Pomum verò, quòd Comes Palatinus Imperatori præfert, denotare videtur universale ejus Imperium (quod synecdochicè, toto scil. pro parte majore sumto, intelligendum est, sicut apud Lucam cap. 2. legitur: Exiit Edictum à Cæsare, ut describeretur universus Orbis, hoc est, eæ Orbis partes, quæ Cæsari parebant) Cruce pomo isti infixâ significatur Imperatorem auspiciis Divinis esse Dominum mundi, & non aliter debere imperare vel militare in mundo, quàm ut dignus habeatur vexillo vivificæ Crucis; Circumdatum est pomum preciosissimis quibusque gemmis, ut appareat Imperii culmen plurimarum virtutum speciebus exornari oportere. Quid denique id, quòd Elector Brandenburgensis sceptrum præfert, designet, indicat in suis versibus Gothofredus Viterbiensis *part. 10 in Chronicis*, nempe quòd Imperator per illud, tanquam per virgam, cuncta compescat, quòd subditos verâ instrui curet religione, quòd æquum ab iniquo discernat, quòd denique lex Romana super omnia jura locum mereatur. Sed præter hæc Augustalis dignitatis propria ornamenta plura sunt Clinodia, quæ apud Civitatem Norinbergensem asservantur.

AD CAPUT XXIII.

III.

Post ordinem procedendi modus *hoc cap.* explicatur, qui præsente Imperatore vel Rege Rom. in confessione, quæ ante missam dici consvevit, ac in porrectione Evangelii osculandi, & pace post agnus Dei portandâ, nec non in benedictionibus post finita missarum solennia, ac ante mensam faciendis, & in gratiis post cibum acceptum agendis observari debet, ut scilicet præsentibus Archiepiscopis Moguntinensi, Trevirensi & Coloniensi, vel duobus ex iis, primo die supra dicta omnia &

sin-

singula ab illo, qui primò, die verò altero ab illo, qui deinceps, tertio autem die ab illo, qui ultimò consecratus est, peragantur. Nam etsi per Electionem rectè illi Electores & Principes Imperii perhiberi possint: attamen in peractione superiorum ut Archiepiscopi considerantur, quæ Archiepiscopalis dignitas Electione saltem initiatur, consecratione verò consummatur *cap. licet. 4. de translat. Episc.*

AD CAPUT XXIV.

IV.

Præcedentes sanctiones Norinbergæ latæ fuère, sicut ex præfatione hujus Bullæ apparet: Hæc verò, ut & sequentes, sicuti hujus capitis inscriptio indicat, in Comitiis Metensium promulgatæ sunt. Quod notandum propter eos, quorum aliqui integram hanc Bullam Norinbergi, nonnulli Metis evulgatam esse putant.

V.

Et in hoc capite sancitur, ut qui in necem Electorum conspirârunt, licet effectu sceleris potiti non fuerint, tanquam rei Majestatis gladio & bonorum confiscatione puniantur, quòd non ideò receptum est, quasi Majestas Electoribus communicata sit, hæc quippe, ut unica & propria Imperatoris, divisionem nullam recipit, sed quia pars Corporis Imperatoris sunt. Sicut etiam contra eos, qui Imperatores offendunt Consiliarios, eadem pœna constituitur. *in l. 5. C. ad L. Jul. Maj.*

AD CAPUT XXV.

VI.

In capite hoc 25. deciditur illa quæstio: An Electoratus possint dividi? Quod negat Carol. per inductionem à minori ad majus, si cæteros, ait, Principatus congruit in suâ integritate servari, multò magis in eâdem Electoratus permanere debent. Ratio consequentiæ est, quia majus in hisce, propter multiplicationem votorum, quàm in illis est periculum. Principatus autem & Ducatus, Marchionatus aliaque feuda dignitatem annexam habentia dividi nequeunt. *c. un. §. 1. vers. prætereà Ducatus de prohibit. alien. feud. per Frid. 2. F. 55.* Et in hoc usq;

usque tempus continuâ successionum serie Bullæ hujus constitutio observata fuit. Nec enim unquam plures, quàm VII Electores fuisse observatum, quorum tamen multiplicationem divisio Electoratuum induceret. Quare ut & reliquis fratribus spes omnis Electoralis dignitatis præcideretur, jus ejusdem jam anteâ Carol. noster cap. 7. in primogeniturâ fundavit, cujus qualitas cum non nisi uni competere possit, consequens est, non nisi uni eidemque primogenito Electoratum deberi.

VII.

Atqui dices, si primogenitus forsitan mente captus, fatuus aut alterius defectus, ob quem administrationi præesse nequeat, existat, an locum faciet secundogenito, vel si is non fuerit, tertio & ulteriori loco fratri nato? Et quamvis P. Gregor. Tholos. *lib. 7. cap. 8. de Rep.* primogenitum non privandum esse statuat, nec enim quod à naturâ provenit, cuique fraudi esse debet, *arg. l. 4. C. d. lib. prat. l. pen. C. de leg. har.* Attamen contrarium hoc in loco statuitur, & rectè, quia lex præferens primogenitum secundogenito boni publici gratiâ inventa est, ne scilicet divisione Electoratus minuatur, meliusque ab uno administretur & votorum multiplicatio inducatur. Non ergò contra id interpretari eam debemus, *l. quod favore 6. C. de LL.* Fieret autem hoc, si Electoratum ab inhabili obtineri posse admitteremus. Nam, *ut inquit Justin. l. f. C. de legit. tut.* incivile est eos, qui alieno auxilio in rebus administrandis egere noscuntur, aliorum curam subire.

IIX.

Quid verò si Elector post susceptam Electuræ dignitatem in fatuitatem incidat? Cum Carolus VI. Rex Galliæ amens efficeretur, Regno privatus non fuit, sed eo regnante patruis commissa fuit regni administratio, *Paul. Æmil. lib. 10. inst. Franc.* quod in nostro casu sequendum. Nam cum semel in eo radicatum sit jus primogenituræ, extingvi propter casum supervenientem non debet, *arg. l. 2. ff. de itin. actuq. priv. & l. 31. in pr. ff. de donat.* Si verò furiosus vel fatuus fratres non habuerit: tunc consangvineus ejusdem qui paterno stipiti in descendenti rectâ lineâ proximior est succedet. Excludet ergo eum, qui quidem ejusdem familiæ est, non tamen à paterno stipite, h. e. eo

qui

qui primus Electoratum acquisivit, descendit, quâ de successionis materiâ cum pluribus *in disp. praced. 6. ad tit. 7.* actum sit, non ulterius hîc insistamus.

IX.

Ne verò propter pimogenituræ jus Electoris fratres egere cogantur, voluit Carolus, si forsan alia bona, unde se juxta statum suum exhibere valeant, desint, ex reditibus Electoratus alimenta aliaque necessaria ipsis subministrari. Nam quamvis Electoratus individuus sit, nec legitima ex eo detrahatur, reditus tamen dividui sunt, ex quibus portio pecuniario in vicem legitimæ solvenda erit.

AD CAPUT XXVI.

X.

Imperatoria Majestas in ostensionem suæ magnificentiæ *ait Petr. de Andlo. lib. 2. c. 15. de Rom. Imp.* nonnunquam cum Principibus & Proceribus Imperii solennem consvevit celebrare curiam. Die verò, quo solennis hujusmodi Curia celebrari debet, constituit Carolus, ut Principes Electores circa horam I. ad Palatium Imperiale seu Regale veniant, & Imperatorem seu Regem Imperialibus insigniis indutum ad locum sessionis aptatæ, ordine eo, qui præscriptus est *c. 21. & 22.* comitentur. Archicancellarius verò in cujus Archicancellariatu Curia peragitur, super baculo argenteo omnia sigilla & typaria Imperialia seu regalia deferet: Seculares verò Electores sceptrum, pomum & ensem juxta præscriptum *c. 22.* portabunt. Alii verò Principes per Imp. ad hoc deputati immediatè ante Archiepiscopum Trevirensem primò Aquisgranensem, secundò Mediolanensem coronam gestabunt, de quibus sic Carolus Pascalius *lib. 10. c. 9. coron.* loquitur. Non unâ Coronâ Imperator insignitur, sed utplurimum tribus; quandoque quatuor aut quinque, ut accidit Friderico autore Ottone Frisingensi. Verùm hæ coronationes variæ introductæ sunt, ait Henricus *Bebel. in Apolog. pro Rom. Imp.* non propter majus Imperium, sed propter consvetudines locorum.

XI.

Additur insuper in textu, quòd Imperatrix vel Regina Rom-

Rom. suis Augustalibus amicta insigniis Imperatorem vel Regem immediatè competentis spacii intervallo suis associata proceribus, suisque comitata virginibus subsequi debeat. Augusta enim utitur eâdem prærogativâ, quâ Imperator *l. 3 in fin. C. de quadrien præscript. & l. 6. in f. ff. de jure fisci.* dicitq; Lucas de Penna *in l. 3. C. de præpos. sacr. cubic.* quòd etiam ministri Augustæ eodem quo & ministri Principis privilegio gaudeant.

XII.

Quid verò si mater Imperatoris adsit? Et quidem si Imperatoris vidua sit, in pristinæ dignitatis memoriam prior ipsi locus debebitur. *l. 8. ff. de Senator. Nov. 105. c. 2. in pr. l. f. C. de incol.* Quòd si verò Regis vel Ducis vidua sit, præcedere Imperatrix propter mariti dignitatem debet.

AD CAPUT XXVII.

XIII.

Statim atque Imperator vel Rex Romanorum solium præparatum ascendit, Dux Saxoniæ, vel ipso absente minor Imperii Mareschallus de Pappenheim equo, cui insidet, in cumulum avenæ usque ad pectus adacto argenteo modio duodecim marcarum publicè in foro avenam accipiet, famuloque primitùs venienti tradet, quo facto figendo baculum in avenam recedet, & vice Mareschallus de Pappenheim, vel eo absente Marschallus Curiæ reliquam distribuet. Ingresso verò Imperatore vel Rege ad mensam ArchiEpiscopi secundum *in c. 23.* præscriptum benedictionem dicent, quâ peractâ Archiepiscopus, cujus in Archicancellariatu Curia celebratur duobus Archiepiscopis collegis sibi associatis sigilla Regia à baculo argenteo duodecim marcarum, cujus tertiam partem unusquisque Archiepiscoporum persolvet, pendentia, Regiæ mensæ offeret, quæ ubi restituta fuêre, & collo suo aptabit, & ad finem mensæ gestabit. Baculus verò cedit Imperialis Curiæ Cancellario, ad quem Archicancellarius in hospitium suum reversus, sigillum quoque super equo, quem retinebit Cancellarius, remittet. Marchio autem Brandenburgensis eques aquam in aureâ pelvi duodecim marcarum Regis manibus lavandis cum-

ma-

manu ergo ferer. Comes Palatinus Rheni similiter in equo scutellas argenteas, ponderis duodecim marcarum, cibis repletas Regiæ mensæ imponet. Post hos Rex Bohemiæ scyphum argẽteum ejusdem ponderis vino & aquâ impletum Regi ad bibendum porriget. Atque hæc jam tacta officia non ubique vel etiã in aulâ Cæsaris obire obstricti sunt, sed salt. in solẽnibus Curiis, *ut pr. hujus tit. ostendit*, puta cum vel eligendus est Rex Rom. vel Comitia pro Imperii salute agitantur, in quibus ab antiquo Duces & Principes à servitiis Regiis fuisse observatum est. Nam cum Henrico defuncto filius ejus Otto in Regem Rom. electus esset, Duces administrabant, *inquit Wittikindus in pr. lib. 2. de gestis Ottonis*, Lothariorum Dux Gisebertus ad cujus potestatem locus ille pertinebat, omnia procurabat, Everhardus mensæ præerat, Erimannus Francus pincernis, Arnoldus equestri ordini & eligendis locandisq; castris præerat: Verùm posteà Electorio ordine instituto, ne novus labor recurrentibus Comitiis semper Imperatori accresceret, unusve præ alio respectus despectusque de clementiâ Imperiali conqueri posset, ad Electores officiorum Superiorum administratio translata fuit.

XIV.

Estq; tanta horum officiorum dignitas, ut non transeat una cum Electoratuum investiturâ, sed necesse est eam ab Electoribus per Vicarios suos ex equestri ordine speciatim ab Episcopo Bambergensi peti, quod ab Henrico II. Imperatore Comitatu Bambergensi in Episcopatum erecto eidem primitus cõcessum fuit. *Bruscius de Episcopis Bambergensibus in Catalog. Episc. Bamberg.* Quod insigne & augustum ornamentum ejus Episcopatus vulgò, sericum Divæ Cunigundis filum nominari scribit Bruscius *d. loc.* Errat autem Bruscius & post eum Peucerus *lib. 4 Chron. Spangenberg. c. 161. in Chron. Sax.* dum putant, necessitatem Electoribus imponi, feuda Electoratus ab Episcopo petere. Sunt enim illa Imperii feuda, quæ & ideò à nullo, quàm ab Imperatore peti præstarique solent. *Knich. verb. Electorum c. 1. n. 106. de non provoc.*

XV.

Postquam verò Electores officia sua peregêre, equum & pelvim Marchionis Brandenburgensis Subcamerarius de Falckẽstein, hodiè verò Comes de **Hohenzollern** / Equum verò & scu-

teſtas Comitis Palatini Magiſter coquinæ de Nortenberg hodiè Subdapifer de Waldenburg, equum & ſcyphum Regis Bohemiæ Pincerna de Limpurg, equum verò & baculum & menſuram Ducis Saxoniæ Vice Marſchallus de Pappenheimb accipient, quòd ſi verò præfati ſubofficiarii & Vicarii abfuerint, ſuperiora ad eos, qui in quotidianis muniis in Cæſaris aulâ ſerviunt juxta modum officii, in quo abſenti communicant, devenient.

XVI.

Quid verò ſi Electorum aliquis vice ſuâ Legatum mittat, anne is vel Vicarius officium ejus peraget? Controverſia hæc cum inter Legatum Regis Bohemiæ & Subpincernam de Limpurg in coronatione Caroli V. incideret, uter eorum Regi vinum aquâ dilutum ex more propinaret, pro ſubpincernâ judicatum fuit. Cumque tunc Fridericus Elector Saxon. Principem Anhaltinum vice ſuâ miſiſſet, non hic ſed Submarſchallus de Pappenheim officium demetiendi avenâ adminiſtravit. Quod etiã in coronatione Matthiæ Imperatoris obſervatum. Siquidẽ non Brandenburgicus Legatus Baro a Bulditz, ſed SubCamerarius Comes de Hohenzollern officio abſentis defunctus fuit.

AD CAPUT XXIIX.

XVII.

Ordinem menſarum, & quo modo illæ aptari debeant, hic titulus pertractat, conſtituitque, ut Imperialis ſeu Regalis menſa elevata ſit faſtigio ſex pedum, Imperatricis verò ſeu Reginæ menſa tribus pedibus Imperiali demiſſior, totidẽ verò eminentior Electorum menſis, quæ unam eandemque altitudinem habebunt, quarum tres infra ſeſſionem imperialem ſeu in inferiori tabulatu ad dextram pro Electore Moguntino, Bohemiæ Rege & Palatino, ad ſiniſtram itidem totidem, pro Electore Colonienſi, Saxoniæ & Brandenburgico, medio verò loco è regione ſc. menſæ Regiæ menſa pro Electore Trevirenſi poni debent. Quas tunc demum, ubi omnes ſua expleverint munera, occupabunt. Quæ quidem etſi minutiæ videri poſſint, attamen in minimis quoque rebus omnia antiquæ conſvetudinis momenta ſervanda ſunt, *ut ait Valer. Max. lib. 2. c. 1.* Additur inſuper ut Regis Romani Electio Francofurti, Coronatio prima Aquisgra-

grani, & Regalis curia Nurinbergi celebrari debeat, quâ de re latius dictum est *cap. 1. & 28.* Quòd si verò Electorum aliquis abfuerit, & si Legatus ejusdem ad mandatum ab ipso officium admittatur, ejusque personam repræsentet, in mensa tamen Electori deputata sedere non poterit.

AD CAPUT XXIX.

XIIX.

In Curiis illis solennibus investituræ quoque Principum peragi solebant, quod signum Juris Majestatici est. Ut enim nullus nisi Rex Rom, vel Imperator regalia feuda dare potest: ita nec ab alio investitura peti debet. Modus verò petendi investituram pro diversitate feudorum diversus est. Feuda enim Principum secularium per vexillum: Ecclesiasticorum verò cum sceptro concedi solent. *Spec. Sax. lib. 3. art. 60. ubi dicitur:* **Der Keyser sol leichen allen geistlichen Fürsten jhr Recht mit dem Scepter/ vnd allen weltlichen Fürsten mit den Fahnen.**

XIX.

An verò Curiæ Imperialis officiales compendium aliquod ex investiturâ sperare debeāt? Distingvitur *in hoc cap.* inter Electores & alios Principes. Cum enim illi cunctis Imperialis Curiæ præsint officiis, suos etiā habeant substitutos à Rom. Imperio dotatos, absurdū videtur eos à suis superis quocunque colore munera postulare: Cæteri verò Principes, Ecclesiastici & Seculares, illis 63. marcas argenti, quarum una argenti purissimi novem Imperiales constituit *Budel lib. 1. c. 23. n. 12. de monet.* cum uno fertone inter officiales dividendas numerare jubentur, quarum decem Magister Curiæ Imperialis, decem Cancellarius aulæ, Notarii tres, & Electorum secularium Vicarii singuli decem accipient. Ferto sigillatori pro cerâ & Pergamento ceder, cujus nomen hodie incognitum est, Germanica versio expressit: ein Vierdung/ ut suspicari liceat, quartam partē marcæ fuisse. Quod verò de Vicariis Electorum dictum est, sic accipiendum est, si adfuerint. Nam si aliquis eorum abfuerit, illi qui in officiis nomen laboremque in regali Curiâ sufferunt, lucrum absenti debitum reportabunt. Equus verò cui Princeps feudi investituram petens ab Imperatore insidet, Duci Saxoniæ, vel si is abfuerit Vicemarschallo de Pappenheim debetur. Verùm postquàm illæ Curiæ solennes frequentius haberi desierunt, multa ex superioribus mutata sunt. Nam investiturarum concessiones utplurimum hodiè in aulâ Imperatoris fieri solent, nullis adhibitis vexillorum vel sceptri, sed salt. ensis solennitatibus. Principi enim vel absentis legato, præstito fidelitatis juramento à Cæsare gladius porrigi solet, cujus capulum is apprehendens eum deosculatur.

AD

AD CAPUT XXX & ULTIMUM.

XX.

Quemadmodum navim gubernare cupiens omninò priùs artem gubernandi perdiscere necesse habet: ita Remp. recturus regendi disciplinam ante discat oportet, quam nisi eâ ætate cum nondum se Principem esse scit, hauriat, in progressu ejusdem aulicis deliciis irretitus in curas alias animus ejusdem propellitur. Quâ de causâ Carolus noster jubet secularium Electorum filios à septimo ætatis anno in Grammaticâ Italicæ & Sclavonicæ lingvæ institui, eò quòd illæ lingvæ, ait, ut plurimum ad usum & necessitatem Imperii frequententur, hisque ardua ejusdem negotia ventilentur, quod tum quidem pro ratione istius temporis voluit, quo adhuc Italia & regiones illæ, ubi Sclavica lingva & ex ea manantes aliæ in usu sunt, Imperio parebant, sed postquam id ad terminos angustiores redactum fuit, posteriorum Imperatorum temporibus constitutum est, ut in tractatibus & rescriptis non aliud, quàm Latinum vel Germanicum idioma usurpetur. Sicuti ex Capitulatione Maximiliani I. & Caroli V. videre est. *Sleid. 1. de statu relig.* Nec in lingvarum cognitione saltem persistent, sed infra decimum quartum ætatis annum, ubi eas perceperint, exempli Caroli M. in Dialecticis, Rhetoricis, Historicis altioribusque eruditos sese extendere decet. Cum verò difficile sit, eum cujus infantiam Parentes auro, argento, purpura ut Quintilianus loquitur, holosericis vestibus exornant, conquisitissimis epulis, & omni obsoniorum genere saturant, ad mediocrem eruditionem perduci, maximam Parentes in idoneis informatoribus eis associandis, curam adhibebunt, quod & Carolus noster innuere videtur.

COROLLARIA.

1. Quæritur: An protestantes salvâ conscientiâ missæ, quæ ante Comitiorum initium celebratur, inesse possint? Balthasar Bidembach Wirtembergicus Concionator Aulicus, eâ de re requisitus, respondit posse; Ita tamen ut hoc non faciant in approbationem istiusmodi superstitionis, sed in honorem Imperatoris, & sic Missæ intersint non confessionis publicæ, sed officii causâ. *Magnif. Dn. Præses, Præceptor & Promotor meus magnus in suo tract. de Comitiis cap. 7. n. 9.*

2. Elector primogenitus secundogenitum in suum consortium Electoralis regiminis admittere non potest. Nam præterquam, quòd hæc adjunctio speciem alienationis habeat, quæ in feudis prohibita est *c. un. de prohib. alien. feud. per Loth. 2. Feud. 52.* ea etiam rationes supra in th. 6. jam tactas incurrit. *Id Mag. Dn. Præs. in d. tr. de Comit. c. 7 n. 131 p. 549*

3. Elector vi aut metu ab Electoratu dejectus nihilominus ad vota vocari debet & votum habet. Actus enim si sit nullus, ut esse solet per vim metumve gestus, nulla ratio possessionis haberi debet. *arg. l. un. C. non licer. habitat.* Nec improba possessio ullum possidenti præstat titulum, *l. 7. C. de acquir. & retin. poss.*

FINIS.